

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૦૦૫૫/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિખિલ એસ. કરીયેલ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

રાકેશકુમાર રવિકુમાર અમીન

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી દીપન દેસાઈ (૨૪૮૧)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧,૨ તરફે આસિ. ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી આદિત્ય પાઠક

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિખિલ એસ. કરીયેલ

તારીખ : ૨૫/૦૬/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી દીપન દેસાઈ સાથે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતા અને સામાવાળા રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી આદિત્ય પાઠકને સાંભળવામાં આવ્યા.
૨. આ અરજી દ્વારા, અરજદાર રાજ્ય સરકારના નાણા વિભાગ દ્વારા પસાર કરીયેલા તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૨૫ ના હુકમને પડકારે છે, જેના દ્વારા ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૧૦(જ) હેઠળ મળેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અરજદારને જાહેર હિતમાં તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૨૫ થી અકાળે નિવૃત્ત કરવામાં આવ્યા છે.
૩. આ અરજી દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી સંક્ષિપ્ત હકીકતો એવી છે કે અરજદારની મૂળ નિમણૂક હિસાબ અને તિજોરી નિયામક દ્વારા તારીખ ૧૮.૧૨.૧૯૯૯ ના હુકમથી જિલ્લા પંચાયત શિક્ષણ સમિતિ, સુરેન્દ્રનગર ખાતે એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર, વર્ગ-૨ તરીકે કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે અરજદારની વિવિધ વિભાગોમાં એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર તરીકે બદલી કરવામાં આવી હતી અને જ્યારે તારીખ ૧૫.૦૭.૨૦૦૮ ના હુકમથી, અરજદારને એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર, વર્ગ-૨ (જુનિયર ડ્યુટી) ની જગ્યા પર બઢતી આપવામાં આવી હતી અને કંટ્રોલર, લીગલ મેટ્રોલોજી, તોલમાપ કચેરીમાં એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર તરીકે પોસ્ટ કરવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ અરજદારની કેટલીક પ્રસંગોએ બદલી કરવામાં આવી હતી અને જ્યારે અરજદારને તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૨૦ ના હુકમથી નાયબ

નિયામક, વર્ગ-૧ (સીનિયર ડ્યુટી) ની જગ્યા પર વધુ બઢતી આપવામાં આવી હતી અને ગુજરાત ઇન્ફોર્મેટિક્સ લિમિટેડ ખાતે નાયબ નિયામક તરીકે પોસ્ટ કરવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાય છે કે ગુજરાત ઇન્ફોર્મેટિક્સ લિમિટેડમાં કામ કરતી વખતે, અરજદારે ગૌણ અધિકારીઓ દ્વારા કેટલીક ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓની નોંધ લીધી હોવાનો આક્ષેપ કર્યો હતો અને તારીખ ૨૬.૦૫.૨૦૨૨ ના ઇમેઇલ દ્વારા, અરજદારે ગુજરાત ઇન્ફોર્મેટિક્સ લિમિટેડના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને ઇમેઇલ મોકલીને ગૌણ અધિકારીઓ સામે કાનૂની કાર્યવાહી કરવા, ખાસ કરીને પોલીસ ફરિયાદ વગેરે નોંધાવવા વિનંતી કરી હતી. એવું જણાય છે કે અરજદારની બીજા જ દિવસે ડેપ્યુટેશન દ્વારા ગુજરાત યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ ખાતે ચીફ એકાઉન્ટ્સ ઓફિસર તરીકે બદલી કરવામાં આવી હતી. અરજદારનો એવો કેસ છે કે જ્યારે અરજદારને તરત જ મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે ગુજરાત યુનિવર્સિટી દ્વારા તેમને હાજર થવાની પરવાનગી આપવામાં આવી ન હતી. ગમે તે હોય, એવું જણાય છે કે તારીખ ૦૪.૦૬.૨૦૨૨ ના રોજ, ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૩૪, ૨૦૪, ૪૦૬, ૪૦૯, ૪૬૫, ૪૬૮, ૪૭૧, ૪૭૭-એ અને ૧૨૦-બી, કંપનીઝ એક્ટ, ૨૦૧૩ ની કલમો ૪૪૭ અને ૪૫૨ સાથે વંચાણે લેતાં પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટની કલમો ૧૩(૧)(એ), ૧૩(૨) હેઠળના ગુનાઓના કમિશનનો આક્ષેપ કરતી અરજદાર અને અન્ય આરોપીઓ સામે એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત એફઆઈઆરના સંદર્ભમાં અરજદારની તારીખ ૦૨.૦૧.૨૦૨૩ ના રોજ

ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને જ્યારે અરજદાર ૪૮ કલાકથી વધુ સમય સુધી કસ્ટડીમાં હોવાથી, અરજદારને તારીખ ૧૭.૦૨.૨૦૨૩ ના હુકમથી સસ્પેન્ડ કરવામાં આવ્યા હતા. એવું પણ જણાય છે કે રાજ્ય સરકારે તારીખ ૨૮.૦૩.૨૦૨૪ ના રોજ અરજદારને ચાર્જશીટ જારી કરીને અરજદાર સામે ખાતાકીય કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી. એવું પણ જણાય છે કે રાજ્ય સરકારે એક તપાસ અધિકારીની નિમણૂક કરી હતી અને જ્યારે તપાસ અધિકારીએ રાજ્ય સરકાર દ્વારા તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૨૫ ના રોજ પસાર કરીયેલા હુકમ પછી પોતાનો અહેવાલ સુપરત કર્યો હતો અને જ્યારે જારી કરીયેલ બીજી કારણદર્શક નોટિસના અનુસંધાનમાં, અરજદારે તારીખ ૦૧.૦૭.૨૦૨૫ ના રોજ પોતાનો જવાબ રજૂ કર્યો હતો. એવું પણ જણાય છે કે તારીખ ૦૧.૦૬.૨૦૨૨ થી ૦૧.૦૧.૨૦૨૩ સુધી અરજદારની કથિત બિનઅધિકૃત ગેરહાજરી સંબંધમાં તારીખ ૨૪.૧૦.૨૦૨૪ ના રોજ અરજદારને બીજી ચાર્જશીટ પણ જારી કરવામાં આવી હતી. અકાળે નિવૃત્તિના હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને અરજદારે હાલની અરજી દાખલ કરીને આ કોર્ટનો આશરો લીધો છે.

૪. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલીન મહેતાને સાંભળ્યા, જેમણે અકાળે નિવૃત્તિના હુકમને પડકારતાં રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર એ આધારે આ હુકમમાં હસ્તક્ષેપની જરૂર છે કે તે ખાતાકીય કાર્યવાહી ટાળવા માટે શોર્ટકટ તરીકે પસાર કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ રજૂઆત કરશે કે સુસંગત તારીખો સ્પષ્ટપણે એવી સ્થિતિ પ્રતિબિંબિત કરશે કે જ્યારે

અરજદાર ખાતાકીય ચાર્જશીટનો સામનો કરી રહ્યા હતા, જ્યાં કાર્યવાહી ચાલી રહી હતી, ત્યારે બીજી ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી હતી અને ખાતાકીય ચાર્જશીટ પેન્ડિંગ હોવા દરમિયાન, અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સરકારી કર્મચારી ૫૦-૫૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે ત્યારે સરકારી કર્મચારીને અકાળે નિવૃત્ત કરવા સંબંધિત નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાયદો હવે સ્પષ્ટ થઈ ગયો છે કારણ કે જ્યારે રાજ્ય સામાન્ય વહીવટ માટે ઉપયોગી ન હોય તેવા જાહેર સેવકને મુક્ત કરવા માટે હકદાર છે અને જ્યારે અકાળે નિવૃત્તિના હુકમને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ હેઠળ સજા તરીકે ગણવાનો નથી, તેમ છતાં, આપો હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં અધિકારીના સમગ્ર સેવા રેકર્ડને ધ્યાનમાં લેવો પડશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારને તેમની કારકિર્દીમાં બે વાર બઢતી આપવામાં આવી હતી અને છેલ્લી બઢતી જાન્યુઆરી, ૨૦૨૦ ના મહિનામાં થઈ હતી, આદર્શ રીતે સદર બઢતી પછીના સમયગાળાને ધ્યાનમાં લેવો પડશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર સમયગાળા પછી અરજદારને કોઈ પ્રતિકૂળ નોંધ જણાવવામાં આવી નથી અને આવા સંજોગોમાં, વહીવટ માટે ઉપયોગી ન હોય તેવા બિનકાર્યક્ષમ અધિકારી તરીકે અરજદારને મુક્ત કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ રજૂઆત કરશે કે ખાતાકીય તપાસ સિવાય, એવી કોઈ અન્ય સામગ્રી નથી, જેના દ્વારા હાલના અરજદારની કાર્યક્ષમતા સામે કોઈ પ્રતિકૂળ અનુમાન કાઢી શકાય. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના નીચે મુજબના નિર્ણયો

પર આધાર રાખ્યો છે:

૧. બળદેવ રાજ ચઢ્ઢા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૮૦(જ) એસ.સી.સી. ૩૨૧)
૨. જે.ડી. શ્રીવાસ્તવ વિ. સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ (૧૯૮૪(૨) એસ.સી.સી. ૮)
૩. રામ એકબાલ શર્મા વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૧૯૯૦(૩) એસ.સી.સી. ૫૦૪)
૪. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા વિ. રામચંદ્ર દાસ (૧૯૯૬(૫) એસ.સી.સી. ૩૩૧)
૫. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય વિ. સૂર્યકાંત યુનીલાલ શાહ (૧૯૯૯(૧) એસ.સી.સી. ૫૨૯)
૬. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ઉમેદભાઈ એમ. પટેલ (૨૦૦૧(૩) એસ.સી.સી. ૩૧૪)
૭. ડી.એમ. પટેલ વિ. હાઉસિંગ કમિશનર (સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં. ૯૦૪૫/૨૦૦૨)
૮. નંદ કુમાર વર્મા વિ. સ્ટેટ ઓફ ઝારખંડ અને અન્ય (૨૦૧૨(૨) જી.એલ.એચ. ૧૫૮)
૯. પશ્ચિમ ગુજરાત વીજ કંપની લિમિટેડ વિ. જયેન્દ્ર ચિમનલાલ શાહ (લેટર્સ

પેટન્ટ અપીલ નં. ૯૧૮/૨૦૧૬)

૧૦. નિશા પ્રિયા ભાટિયા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૨૦(૧૩)

એસ.સી.સી. ૫૬)

૧૧. સેન્ટ્રલ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ સિક્યુરિટી ફોર્સિસ વિ. હેડ કોન્સ્ટેબલ (જીડી) ઓમ

પ્રકાશ (૨૦૨૨(૫) એસ.સી.સી. ૧૦૦)

૧૨. ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ વિ. ડી.એમ. પટેલ (૨૦૨૨(૩) જી.એલ.આર.

૨૨૪૬)

૧૩. કેપ્ટન પ્રમોદ કુમાર બજાજ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૨૩(૧૧)

એસ.સી.સી. ૪૬૬)

૫. તેની સામે, રાજ્ય વતી વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી આદિત્ય પાઠક દ્વારા હાલની

અરજીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન એ.જી.પી. રાજ્ય

દ્વારા દાખલ કરીયેલી સોગંદનામા પરની કેફિયત પર આધાર રાખશે અને

રજૂઆત કરશે કે રાજ્ય સરકારનો તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૨૫ નો નિર્ણય એટલે

કે વાદગ્રસ્ત હુકમ ૫૦-૫૫ વર્ષ પૂરા કર્યા પછી સેવામાં ચાલુ રાખવા માટે

અરજદાર અને આવી અન્ય વ્યક્તિઓના કેસની સમીક્ષા કરવાના હેતુથી

રચાયેલી રિવ્યુ કમિટી દ્વારા તારીખ ૦૭.૦૧.૨૦૨૫ ના રોજ લેવાયેલા

નિર્ણયના આધારે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે

છે કે સમિતિએ સેવા રેકર્ડ, ગુપ્ત અહેવાલ / પરફોર્મન્સ એપ્રેઇઝલ રિપોર્ટ,

અરજદારને જારી કરીયેલ ખાતાકીય ચાર્જશીટ અને અરજદાર સામે પેવિંગ ફોજદારી કાર્યવાહી, અરજદારના સસ્પેન્શનની વિગતોની હકીકત વગેરે સહિતની સંબંધિત સામગ્રી ધ્યાનમાં લીધી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર સામગ્રીના આધારે, રિવ્યુ કમિટી એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે અરજદાર શંકાસ્પદ પ્રામાણિકતા ધરાવતા કર્મચારી હતા અને જ્યારે રિવ્યુ કમિટી આવો નિર્ણય લેવામાં સંપૂર્ણ વાજબી હતી. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી પહોંચી રજૂઆત કરશે કે હવે, તે એક સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવાનો હુકમ શિક્ષાત્મક સ્વરૂપનો નથી અને તેથી, તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ ની કઠોરતાને આકર્ષિત કરતો નથી અને વધુમાં, સદર હુકમ અરજદાર પર કોઈ કલંક કે આક્ષેપ લગાવતો નથી. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી પહોંચી રજૂઆત કરશે કે રિવ્યુ કમિટીનો નિર્ણય કોઈપણ ખામીઓથી પીડાતો નથી અને તેથી, આ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૫.૧ આ તબક્કે, એ ઉદ્દેશ કરવો પહોંચી પ્રસ્તુત રહેશે કે તારીખ ૦૭.૦૧.૨૦૨૫ ની રિવ્યુ કમિટીની બેઠકની મિનિટ્સ, જેના આધારે વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તે પહોંચી હાલની અરજી સાથે જોડવામાં આવી છે.

૬. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા અને રિવ્યુ વિભાગની બેઠકની મિનિટ્સ સહિત રેકર્ડ પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું, જેણે અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવાની ભલામણ કરી હતી. રજૂઆતોનું

વિશ્લેષણ કર્યા પછી આ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ સજા છે કે શું અરજદારની સેવાઓ સામાન્ય વહીવટ માટે ઉપયોગી રહી નથી, જેના કારણે અકાળે નિવૃત્તિના હુકમની જરૂર પડી હતી.

૭. ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે, શરૂઆતમાં, આ કોર્ટ કાયદાની તે જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય માને છે જેના આધારે સત્તાવાળાઓ દ્વારા પ્રશ્નવાળો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે.

૭.૧ ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૧૦(જ) (એ)(૧), વર્તમાન હેતુ માટે સુસંગત હોવાથી, લાભ ખાતર નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૦(૧)

૧૦(૨)

૧૦(૩)

૧૦(જ) આ નિયમના પેટા-નિયમ (૧) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, નિમણૂક સત્તાધિકારી, જો તેનો એવો અભિપ્રાય હોય કે જાહેર હિતમાં આવું કરવું જરૂરી છે, તો તેને ત્રણ મહિનાનો પગાર અને ભથ્થાં આપીને નિવૃત્ત કરવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર રહેશે-

(એ) રાજ્ય સરકાર હેઠળ કામ કરતા કોઈપણ ગેઝેટેડ સરકારી કર્મચારીને:-

- (૧) જો તેણે પાંત્રીસ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરતાં પહેલાં સરકારી સેવામાં પ્રવેશ કર્યો હોય, તો તેણે પચાસ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કર્યા પછી, અને
- (૨).....”

૮. ઉપરોક્ત જોગવાઈ અન્ય બાબતોની સાથે એવી પરિકલ્પના કરે છે કે વર્ગ-જ ના કર્મચારી સિવાયના દરેક સરકારી કર્મચારી જે મહિનામાં ૫૮ વર્ષ પૂરા કરે તે મહિનાના છેલ્લા દિવસે સેવામાંથી નિવૃત્ત થશે, ઉપરોક્ત જોગવાઈમાં એક અપવાદ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા નિમણૂક સત્તાધિકારીને સરકારી કર્મચારીને અકાળે નિવૃત્ત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, જો નિમણૂક સત્તાધિકારીનો એવો અભિપ્રાય હોય કે જાહેર હિતમાં આવું કરવું જરૂરી છે. પૂરી પાડવામાં આવેલી અનિવાર્યતા એ છે કે જે સરકારી કર્મચારીએ ૩૫ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરતાં પહેલાં સેવામાં પ્રવેશ કર્યો હોય તેના કિસ્સામાં, તેણે ૫૦ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કર્યા પછી વિચારણા થવી જોઈએ અને ૩૫ વર્ષ પછી પ્રવેશ કરનાર કર્મચારી માટે, તેની સેવાઓ ચાલુ રાખવી જરૂરી છે કે નહીં તેની વિચારણા તેણે ૫૫ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કર્યા પછી થશે.

૯. આ તબક્કે, તારીખ ૨૯.૦૯.૨૦૨૩ ના સરકારી ઠરાવનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત રહેશે, જેના દ્વારા ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૧૦(જ) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અનુસરવાના માપદંડો નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. ઉપરોક્ત ઠરાવ અન્ય બાબતોની સાથે નિર્ધારિત કરે છે કે જે સરકારી કર્મચારીની પ્રામાણિકતા શંકાસ્પદ હોય અથવા

જે બિનઅસરકારક જણાય તેને નિવૃત્ત કરવામાં આવશે અને જ્યારે બિનઅસરકારકતાને ધારણ કરેલા પદ પર સંબંધિત અધિકારીની ક્ષમતાના સંદર્ભમાં ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. ઠરાવ અન્ય બાબતોની સાથે એ પણ નિર્ધારિત કરે છે કે જો સરકારી કર્મચારીને બિનઅસરકારકતાના આધારે નિવૃત્ત કરવાનો હોય, તો અગાઉના ૫ વર્ષ દરમિયાનની તેની સેવા અથવા જ્યાં તેને છેલ્લા ૫ વર્ષ દરમિયાન ઉચ્ચ પદ પર બઢતી આપવામાં આવી હોય અને ઉચ્ચ પદ પર તેની સેવા સંતોષકારક જણાઈ હોય તો આવા સરકારી કર્મચારીને નિવૃત્ત કરવો જોઈએ નહીં. જોકે, શંકાસ્પદ પ્રામાણિકતાના આધારે સરકારી કર્મચારીને નિવૃત્ત કરવાના કિસ્સામાં એસીઆર / પીએઆર ની નોંધો ધ્યાનમાં લેવામાં આવે. તદુપરાંત, એવું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે સરકારી કર્મચારીના સમગ્ર સેવા રેકર્ડને ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ અને એસીઆર / પીએઆરમાં ન જણાવેલી નોંધો પણ ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. બીજી બાજુ, એવું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રતિકૂળ નોંધ હોવા છતાં જો કોઈ સરકારી કર્મચારીને બઢતી આપવામાં આવે તો આવી પ્રતિકૂળ નોંધ તેનું મહત્વ ગુમાવશે.

૧૦. ઠરાવ એ પણ નિર્ધારિત કરે છે કે સરકારી કર્મચારીના પ્રદર્શનની સમીક્ષા એક સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવશે.

૧૧. હવે, અમે આ સંબંધમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લેવા આગળ વધીશું, જ્યાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે સત્તાઓના ઉપયોગ અને સરકારી

કર્મચારીને અકાળે નિવૃત્ત કરતી વખતે રાજ્ય દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાતી બાબતો અંગે કાયદો સ્થાપિત કર્યો છે.

૧૨. આ સંબંધમાં, એ નોંધવું સુસંગત રહેશે કે જ્યારે અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપ્યો છે, તેમ છતાં, આ કોર્ટ માટે ૨૦૦૧(૩) એસ.સી.સી. ૩૧૪ માં રિપોર્ટ થયેલા સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ઉમેદભાઈ એમ. પટેલ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો સૌથી સુસંગત નિર્ણય જણાશે, કારણ કે આ નિર્ણય બોમ્બે સિવિલ સર્વિસીસ રૂલ્સ, ૧૯૫૯ ના નિયમ ૧૬૧(૧) પર આધારિત છે, જે નિયમ હવે ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) રૂલ્સમાં નિયમ ૧૦(જ)(૧) તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યો છે. એ પણ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉમેદભાઈ પટેલના કેસમાં નિર્ણયની તારીખ પહેલાંના વિવિધ નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ કર્યું છે અને જ્યારે ઉમેદભાઈ પટેલના સદર નિર્ણયે ફરજિયાત (અકાળે) નિવૃત્તિ સંબંધિત કાયદાના સિદ્ધાંતોને સ્ફટિકીકૃત કર્યા છે. સદર નિર્ણયનો ફકરો ૧૧ વર્તમાન હેતુ માટે સુસંગત હોવાથી, લાભ ખાતર નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૧. ફરજિયાત નિવૃત્તિને લગતો કાયદો હવે ચોક્કસ સિદ્ધાંતોમાં સ્ફટિકીકૃત થયો છે, જેને વ્યાપકપણે આ રીતે સારાંશિત કરી શકાય છે:
(૧) જ્યારે પણ જાહેર સેવકની સેવાઓ સામાન્ય વહીવટ માટે ઉપયોગી ન રહે, ત્યારે જાહેર હિત ખાતર અધિકારીને ફરજિયાતપણે નિવૃત્ત કરી શકાય

છે.

(૨) સામાન્ય રીતે, ફરજિયાત નિવૃત્તિના હુકમને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ હેઠળ આવતી સજા તરીકે ગણવાનો નથી.

(૩) બહેતર વહીવટ માટે, નકામા તત્વોને દૂર કરવા જરૂરી છે, પરંતુ અધિકારીના સમગ્ર સેવા રેકર્ડને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધા પછી જ ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ પસાર કરી શકાય છે.

(૪) ગુપ્ત નોંધમાં કરવામાં આવેલી કોઈપણ પ્રતિકૂળ નોંધો ધ્યાને લેવામાં આવશે અને આવો હુકમ પસાર કરતી વખતે તેને યોગ્ય મહત્વ આપવામાં આવશે.

(૫) ગુપ્ત રેકર્ડમાં ન જણાવેલી નોંધો પણ ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.

(૬) ખાતાકીય તપાસ ટાળવા માટે શોર્ટકટ તરીકે ફરજિયાત નિવૃત્તિનો હુકમ પસાર કરવો જોઈએ નહીં જ્યારે આવો માર્ગ વધુ ઇચ્છનીય હોય.

(૭) જો ગુપ્ત રેકર્ડમાં કરીચેલી પ્રતિકૂળ નોંધો છતાં અધિકારીને બઢતી આપવામાં આવી હોય, તો તે હકીકત અધિકારીની તરફેણમાં છે.

(૮) શિક્ષાત્મક પગલા તરીકે ફરજિયાત નિવૃત્તિ લાદવી જોઈએ નહીં.”

૧૩. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાયદાનું વિશ્લેષણ કરતાં પહેલાં, એ અવલોકન કરવું સુસંગત રહેશે કે અરજદારના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે અન્ય બાબતોની સાથે અકાળે નિવૃત્તિના નિર્ણયને એ આધારે પડકાર્યો છે કે હાલના અરજદારના સમગ્ર સેવા રેકર્ડમાં તેમની સામે કોઈ

પ્રતિકૂળ સામગ્રી ન હતી, તેથી, એવી કોઈ સામગ્રી ન હતી જેના આધારે સમિતિ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી શકે કે અરજદારની સેવાઓ સામાન્ય વહીવટ માટે ઉપયોગી રહી નથી અને વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ ખાતાકીય કાર્યવાહી ટાળવા માટેનો શોર્ટકટ હતો.

૧૪. તેની સામે, રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. એ સોગંદનામા પરની કેફિયત પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી છે કે સમિતિએ સેવા રેકર્ડ, એસીઆર / પીએઆર વગેરે સહિતની સંબંધિત સામગ્રી ધ્યાનમાં લીધી છે. એવું પણ જણાય છે કે સોગંદનામા પરની કેફિયત મુજબ સમિતિએ અરજદારને જારી કરીચેલી ખાતાકીય ચાર્જશીટ, અરજદાર સામે પેનિંગ ફોજદારી કાર્યવાહી, સસ્પેન્શનની વિગતો વગેરે પણ ધ્યાનમાં લીધી છે.

૧૫. આમ, પ્રશ્ન એ રહેશે કે શું અરજદારને બિનઅસરકારક કર્મચારી જાહેર કરવા માટે સમિતિ પાસે કોઈ સામગ્રી ઉપલબ્ધ હતી કે શું અકાળે નિવૃત્તિ એ ખાતાકીય કાર્યવાહી ટાળવા માટેનો શોર્ટકટ હતો.

૧૬. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે કાયદાનું વિશ્લેષણ કર્યું છે અને અકાળે નિવૃત્તિની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા સંબંધિત ચોક્કસ સિદ્ધાંતો સ્થાપિત કર્યા છે અને જ્યારે સ્થાપિત કાયદો એવો છે કે જો એવું દર્શાવતી સામગ્રી હોય કે જાહેર સેવકની સેવાઓ સામાન્ય વહીવટ માટે ઉપયોગી નથી તો રાજ્ય જાહેર સેવકને અકાળે નિવૃત્ત કરવા માટે હકદાર છે અને અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ સજા નથી, જે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૧૧ હેઠળ આવરી

લેવામાં આવે. જાહેર સેવકના સમગ્ર સેવા રેકર્ડને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધા પછી જો તે બિનઅસરકારક જણાય તો રાજ્ય અકાળે નિવૃત્તિનો આશરો લેવા માટે હકદાર છે. અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ પસાર કરતી વખતે ગુપ્ત રેકર્ડમાંની કોઈપણ પ્રતિકૂળ નોંધ ધ્યાનમાં લેવા જેવું મહત્વનું પરિબળ રહેશે. ગુપ્ત અહેવાલમાં ન જણાવેલી નોંધ પર આધાર રાખવા માટે પણ રાજ્ય હકદાર છે. ખાતાકીય તપાસ ટાળવા માટે શોર્ટકટ તરીકે અકાળે નિવૃત્તિનો આશરો લેવો જોઈએ નહીં, જ્યારે આવો માર્ગ વધુ ઈરછનીય હોય. જો ગુપ્ત રેકર્ડમાં પ્રતિકૂળ નોંધ હોવા છતાં અધિકારીને બઢતી આપવામાં આવે છે, તો તે એક પરિબળ રહેશે, જે કર્મચારીની તરફેણમાં રહેશે, અકાળે નિવૃત્તિનો ઉપયોગ શિક્ષાત્મક પગલા તરીકે થવો જોઈએ નહીં.

૧૭. આ તબક્કે, સમિતિની બેઠકની મિનિટ્સનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેણે ભલામણ કરી છે કે અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવામાં આવે, ખાસ કરીને કારણ કે તે સામગ્રી અને તેનું મૂલ્યાંકન હશે, જેના આધારે કોર્ટ અંતિમ હુકમ પસાર કરી શકે છે. સદર અહેવાલ સોગંદનામા પરની કેફિયત સાથે જોડવામાં આવ્યો છે. તેનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે સમિતિએ એ હકીકત ધ્યાનમાં લીધી છે કે છેલ્લા ૧૦ વર્ષના એસીઆર / પીએઆરમાં, અરજદારને ન તો કોઈ પ્રતિકૂળ શેરો જારી કરવામાં આવ્યો છે કે ન તો અરજદારની પ્રામાણિકતા શંકાસ્પદ હોવા અંગે કોઈ નોંધ છે. સમિતિ એ પણ નોંધે છે કે અરજદારને તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૨૦ ના રોજ વર્ગ-૧ ના અધિકારી

તરીકે બઢતી આપવામાં આવી છે અને તેમણે તે રીતે ૫ વર્ષ પૂર્ણ કર્યા છે. સમિતિ એ પણ નોંધે છે કે અરજદારે તારીખ ૧૦.૦૬.૨૦૨૨ થી ૦૧.૦૧.૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા માટે યોગ્ય રીતે રજા લીધા વિના ફરજ પર હાજર થયા નથી. સમિતિ એ પણ નોંધે છે કે અરજદારને બે ખાતાકીય ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી છે અને હાલના અરજદાર સામે ફોજદારી કેસ પણ પેન્ડિંગ છે. ખાતાકીય તપાસ અને ફોજદારી કેસની વિગતો મિનિટ્સમાં સંક્ષિપ્તમાં જણાવવામાં આવી છે. સમિતિએ સસ્પેન્શનના સમયગાળાની પણ નોંધ લીધી છે જેમાંથી અરજદાર પસાર થઈ રહ્યા હતા.

૧૮. સમિતિએ ત્યારબાદ અભિપ્રાય આપ્યો છે કે સમિતિએ ગુજરાત ઇન્ફોર્મેટિક્સ લિમિટેડ ખાતે નાયબ નિયામક (હિસાબ) તરીકે અરજદારના કામનું મૂલ્યાંકન કર્યું છે અને તેઓ તેમને સોંપવામાં આવેલી ફરજ અસરકારક રીતે બજાવવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યા છે. સમિતિ તેથી એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે આમ, સામાન્ય વહીવટ માટે અરજદારની સેવાઓ ચાલુ રાખવાની જરૂર નથી. આમ, સમિતિ અભિપ્રાય આપે છે કે ગુજરાત સિવિલ સર્વિસીસ (પેન્શન) રૂલ્સના નિયમ ૧૦(જ)(૧) હેઠળ અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવા જરૂરી છે.

૧૯. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાયદાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં બેઠકની મિનિટ્સ ધ્યાનમાં લેતાં, આ કોર્ટને સ્પષ્ટપણે જણાશે કે સમિતિ પાસે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હતી કે અરજદારની સેવાઓ જાહેર

વહીવટ માટે હવે ઉપયોગી નથી. આ કોર્ટ માટે, એવું જણાશે કે અરજદાર સામે બે ખાતાકીય તપાસ અને ફોજદારી કાર્યવાહી પેનિંગ છે તે વિચારણાથી સમિતિ સ્પષ્ટપણે પ્રભાવિત થઈ હોય તેવું જણાય છે. જેમ કે, સમિતિ સારી રીતે વાકેફ હોય તેવું લાગે છે કે છેલ્લા ૧૦ વર્ષમાં અરજદારને ન તો કોઈ પ્રતિકૂળ શેરો જારી કરવામાં આવ્યો હતો કે ન તો તેમની પ્રામાણિકતા પર શંકા કરવામાં આવી હતી. ફરીથી, આ મુદ્દાને અલગ દ્રષ્ટિકોણથી વિચારતાં, અરજદાર આશરે ૨૬ વર્ષના સમયગાળા માટે સેવામાં હતા અને જ્યારે સમિતિ નોંધે છે કે છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી પ્રામાણિકતા પર કોઈ પ્રતિકૂળ નોંધ કે કોઈ પ્રતિકૂળ શેરો નથી અને જ્યારે સમિતિ એ પણ નોંધે છે કે અરજદારને તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૨૦ ના રોજ બઢતી આપવામાં આવી છે, તેમ છતાં, સમિતિએ માત્ર અકાળે નિવૃત્તિના હુકમ પહેલાંના છેલ્લા કાર્યકાળમાં અરજદારના સેવા રેકર્ડને જ જોયો છે, જે કાર્યકાળમાં અરજદારને એક ચાર્જશીટ અને ફોજદારી કાર્યવાહી જારી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, ગુજરાત ઇન્ફોર્મેટિક્સ લિમિટેડમાં અરજદારનો કાર્યકાળ પૂરો થયા પછી બિનઅધિકૃત ગેરહાજર રહેવા બદલ બીજી ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી હતી. આમ એવું જણાશે કે ખાતાકીય કાર્યવાહી અને ફોજદારી કાર્યવાહી સિવાય, સમિતિ એવો નિર્ણય લઈ શકે કે અરજદાર બિનકાર્યક્ષમ કર્મચારી હતા અને સામાન્ય વહીવટ માટે તેમની સેવાઓની હવે જરૂર નથી તેવો કોઈ આધાર ન હતો.

૧૯.૧ આ કોર્ટ માટે, એ સ્પષ્ટપણે જણાશે કે સમિતિએ ખાતાકીય કાર્યવાહી

ટાળવા માટે અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરવાના નિર્ણયનો આશરો લીધો હતો, કારણ કે એકમાત્ર સામગ્રી, જેના પર કોઈપણ પ્રતિકૂળ અનુમાન કાઢી શકાય, જોકે તે સમિતિ માટે માન્ય ન હતું, તે ખાતાકીય ચાર્જશીટ અને ફોજદારી કાર્યવાહી હતી. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, ઉમેદભાઈ પટેલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્ફટિકીકૃત કરીયેલો કાયદો એ છે કે અધિકારીના સમગ્ર સેવા રેકર્ડને ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ, તેમ છતાં, બે બઢતીઓ, કોઈ પ્રતિકૂળ નોંધો નહીં અને શંકાસ્પદ પ્રામાણિકતાની કોઈ નોંધ ન હોય તેવા સમગ્ર સેવા રેકર્ડ અકાળે નિવૃત્તિના હુકમને યોગ્ય ઠેરવશે નહીં, અરજદાર સામે આવી કોઈ સામગ્રી જણાતી નથી.

૨૦. વાસ્તવમાં સમિતિએ ૧૦ વર્ષનો બેન્ચમાર્ક લીધો હોવા છતાં, જે સમયગાળા માટે સેવા રેકર્ડનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું, તેમ છતાં એવું જોવા મળ્યું છે કે આવા કાર્યકાળ દરમિયાન અરજદાર સામે કંઈ ન હતું. આ કોર્ટ માટે, એવું જણાશે કે માત્ર ખાતાકીય ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી હતી અથવા ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી તે કારણસર, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કર્યા મુજબ, અકાળે નિવૃત્તિની અસાધારણ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કર્મચારીની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકાય નહીં.

૨૧. જ્યારે એ સાચું છે કે અરજદાર સામે ખાતાકીય ચાર્જશીટ જારી કરવામાં આવી છે અને અરજદાર સામે ફોજદારી કાર્યવાહી પણ શરૂ કરવામાં આવી છે,

તેમ છતાં, તેનો અર્થ એવો નથી કે અરજદાર ખાતાકીય કાર્યવાહીમાં તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા તહોમતો માટે દોષિત છે અથવા ફોજદારી ટ્રાયલમાં અરજદાર દોષિત ઠરશે તેવું માની શકાય નહીં. વિભાગે ખાતાકીય કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવાનો આશરો લેવો જોઈતો હતો અને જ્યારે માત્ર એવા કિસ્સામાં જ્યાં અરજદાર ખાતાકીય કાર્યવાહીમાં તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા તહોમતો માટે દોષિત ઠરે અથવા ફોજદારી ટ્રાયલમાં તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા તહોમતો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થાય, તો જ રાજ્ય યોગ્ય સત્તાનો ઉપયોગ કરીને અરજદારની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો આશરો લઈ શકે, જે તે સંબંધમાં રાજ્ય પાસે ઉપલબ્ધ છે.

૨૨. આ કોર્ટ માટે, એ સ્પષ્ટપણે જણાશે કે સમિતિ પાસે અરજદાર બિનઅસરકારક કર્મચારી હતા, જેમની સેવાઓ ચાલુ રાખવાની જરૂર નથી તેવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે કોઈ સામગ્રી ન હોવાથી અને અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ ખાતાકીય કાર્યવાહી ટાળવા માટે શોર્ટકટ તરીકે લેવામાં આવ્યો હોવાનું સ્પષ્ટપણે જણાતું હોવાથી, આ કોર્ટ માટે એવું જણાશે કે અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ શિક્ષાત્મક હુકમનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરે છે અને તેથી, હસ્તક્ષેપ જરૂરી છે.

૨૩. ચર્ચા, અવલોકનો અને તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ માટે નીચે મુજબના નિર્દેશો ન્યાયના હિતને પરિપૂર્ણ કરશે:

૨૪. અરજદારને અકાળે નિવૃત્ત કરતું તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૨૫ નું જાહેરનામું

એટલે કે વાદગ્રસ્ત જાહેરનામું આથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે.

૨૫. રાજ્ય અરજદારને યોગ્ય રીતે તમામ સેવાકીય લાભો સાથે પુનઃસ્થાપિત કરશે જેમાં બાકી નીકળતા લેણાંની ચુકવણી અને અરજદારની સેવાને એવી રીતે ગણવાનો સમાવેશ થાય છે કે જાણે અરજદારની અકાળે નિવૃત્તિનું વાદગ્રસ્ત જાહેરનામું ક્યારેય પસાર થયું જ ન હતું. એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે જો અકાળે નિવૃત્તિનો હુકમ પસાર થયો ત્યારે અરજદાર સસ્પેન્શન હેઠળ હતા, તો પુનઃસ્થાપન યોગ્ય રીતે કરવામાં આવશે, એટલે કે સસ્પેન્શન હેઠળ.

૨૬. ઉપરોક્ત નિર્દેશોનું ગુજરાત હાઈકોર્ટના પોર્ટલ પર હાલનો હુકમ અપલોડ થયાની તારીખથી છ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં રાજ્ય દ્વારા પાલન કરવામાં આવશે.

૨૭. ઉપરોક્ત નિર્દેશ સાથે, હાલની અરજી મંજૂર થયેલી ગણી તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત હદ સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

(નિખિલ એસ. કરીયેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

વાય.એન. વ્યાસ

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય

તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====